

## **Istok (James) Imre, a székelymogyorósi oroszlán**

**Istók Imre** neve nem cseng ismerősen a székely-magyar birkózók körében, pedig korának hős fia volt, mégpedig a tengeren túl, Amerikában képviselte a székely színeket.

Székelymagyaros – ezt a Székelyudvarhelytől 10 km-re, délnyugatra, a Nagy-Küküllő jobb partján, a Leső-hegy déli lábánál fekvő kisfalut egykor Mogyorósnak hívták. Úgy tartja a helyi legenda, hogy nevét a falu a hegy oldalában nőtt mogyoróbokrokról kapta. Ma is Mogyorósként emlegetik az emberek, de a hivatalos okiratokban már Magyarosként írják. Időközben az „ó” betűről is elkopott az ékezet. A falu nevét 1566-ban említik először az egyházi oklevelekben. Kicsi falu, alig lakják másfél százan.

A Bögöz községhez (Hargita megye, korábban Udvarhely vármegye) tartozó egykori Székelymogyoróson született a mi erős emberünk, református családban. Csupán a véletlen műve, hogy ennyi idő után újra emlegethetjük: egy rokona jóvoltából kerültek napvilágra a fiók mélyéről a megsárgult régi fényképek, majd következett a kutatás, mert a feledés fenyegette. Mindenképpen a székelyföldi birkózóspart úttörői közé tartozik, még akkor is, ha itthoni pályafutásáról nem rendelkezünk adatokkal.

### **Családkönyv és virtus**

Több évi keresgélés után a magyarosi református egyházközség Családkönyvéből kaptunk tiszta képet a családra vonatkozóan: az édesapa, Istók Gergely, 1861 augusztus 1-én született, huszonnégy évesen kéri meg Séra Anna kezét, pontosabban 1885. szeptember 22-én. A szülők gazdálkodással foglalkoztak. Házasságukból kilenc gyermek született, nyolc fiú és egy leány: Gergely (1886), aki tizenhat évesen elhunyt; Imre, a birkózó legény 1888 november 4-én látta meg a napvilágot; Domokos (1891); Lajos (1893); Béla (1897); Ida (1897); Mihály (1899), Sándor (1902) és még egy Gergely (1905), mert az édesapa nevét kutyakötelesség volt akkoriban tovább vinni. A Családkönyv szerint Imre 1900-ban konfirmált, vélhetően a régi fatemplomban, tizenkét éves korában. Elemi iskoláját a faluban végezte. Jókötésű legény volt, nem ijedt meg, ha birokra kellett kelni a kortárs

fiatalokkal. Történt egy keddi napon, hogy hazafelé jövet szekérral a székelyudvarhelyi vásárból, összeszólalkozott a bétai legényekkel, s hatalmas verekedés lett a vége. Imre úgy helybenhagyta a szomszéd falubelieket, hogy este már a csendőrség is kereste a családi háznál. Így jobbnak látta, ha nyakába veszi a világot. Akkoriban minden út Amerikába vezetett, a fiúmei kikötőn keresztül. Régen történt. A bétai öregek még emlékeznek az erős fiatalemberre, a szomszéd falubeli Istokra, mert híre ment az erejének. De azt is mondják, mulatós világ volt, a fiatal legények rendszeresen összekaptak. Náluk a faluban is volt jó pár legény, aki nem bírta a vérével, de azokból nem lett birkózó. Elég gyakori volt a virtuskodás, sőt, nem is volt igazi bál a bál, ha a legények nem verekedtek össze, a vitézkedés egy előre meg nem rendelt ceremónia volt.

### **Amerika, az ígéret földje**

Istok kalandos utazásairól nem sokat tudunk. Egyszer csak levelet hozott a posta szüleinek a tengeren túlról, Amerikából. Az amerikai Bevándorlási Hivatal adataiból is nyomon követhető, hogy huszonkét évesen, 1910-ben emigrált az Egyesült Államokba. A századforduló gazdasági nehézségei százezreket indított útnak, hajóra szálltak abban a reményben, hogy majd hazatérnek, és itthon jobbra fordul a sorsuk a kint megtakarított pénz segítségével. Istok Imrének ereje volt a legtöbb, pénze annál kevesebb, hát ebből próbált megélni. Azt nem sikerült kideríteni, hogy hol találkozott először a birkózással, de az ígéret földjén már magyar bajnokként emlegették. Erdélyben versenyek nem is voltak akkoriban, annak ellenére, hogy a testedző sport egyre nagyobb teret hódított a fiatalok körében. Tíz év múlva már ünnepelt sportoló, akire ezrek kíváncsiak a birkózó arénákban. Minden korabeli fontosabb amerikai sajtó sportrovatában felbukkan a székely legény neve. 1920. december 3-án az Appleton Post Crescent amerikai napilap arról tudósít, hogy hat nap múlva nyitják meg a birkózó évadot Appletonban, amikor is George Hill, a kor egyik legjobb nehézsúlyú birkózója Istok Imrével, a „Magyar Oroszlánnal” küzd meg. A mérkőzést a Közép-nyugati Atlétikai Szövetség szervezi. Újabb korabeli tudósítás: Istok Imre nehézsúlyú bajnok, a „Hungarian Lion” 1921. május 6-án döntő mérkőzést játszik Yusuf Mahmouth-tal – erről a New York-i The Evening Telegram napilap számol be. A legjobbak között emlegetik, sajnos eredményeiről nem tesznek említést, de az óriásplakátokon mint „Magyar Bajnok” és „Magyar Oroszlán” szerepel. Később az itthon maradt rokonság is kap ebből a plakátból: a székelyudvarhelyi Istok

Berta máig őrzi a családi örökségnek titulált színes, nagy plakátot, de hogy miként került a család birtokába, azt maga sem tudja.

### **Hazajáró gondolatok**

A székelymagyarosi legény pályafutása és amerikai élete nehezen követhető, mert a szülői ház lebontásakor a teljes levelezés megsemmisült. A második világháborút követő években nem volt ajánlatos az erdélyi magyaroknak amerikusokkal levelezni, bár az itthoniak büszkék voltak az amerikai rokonságra, a félelem nagyobb volt, a levelek a tűz martalékává lettek. Ezért mozaikkockákból próbálom összerakni Istok Imre életútját.

Egy 1926-ban keltezett fénykép arról ad hírt, hogy az „Oroszlán” belépett az amerikai rendőrség kötelékébe. Az ekkor készült belépési fényképeket el is küldte szüleinek. A korabeli amerikai sajtónak köszönhetően kiderül, hogy nem volt könnyű rendőrnek lenni abban az időben. Volt, amikor a „Magyar Oroszlán” is szorítóba került. 1932. április 9-én csípőn lőtt egy színes bőrű állampolgárt, miközben az ellenállt neki üldözés közben – erről ír a Daily Times napilap. 1938. március 8-án ugyanez az újság arról számol be, hogy Istok Imrét elbocsátották rendőri állásából, mivel „laza” magatartásról tett tanúbizonyságot. Hogy mit jelentett ez a lazaság, nem sikerült kideríteni. A Pittsburgh Press hasábjain 1938.március 22-én arról olvashatunk, hogy egy jóakarója próbálja meggyőzni a városi tanácsot, hogy helyezték vissza hivatásába, de a tömeg ellenáll ennek és kifűjollják.

Párosan szép az élet, megnősül, feleségül veszi Fodor Ilonát, aki szintén a Kárpát-medencéből, Nagy-Magyarországról vándorolt ki. Egy kislányuk születik, akit Ilona (Helen) névre keresztelnek. A décsfalvi rokonok úgy emlékeznek, hogy egyszer Imre járt is haza – állítólag a „kicsi magyar világ” alatt –, aminek nagy híre volt akkoriban a faluban. Az emlékezők szerint a bögözi Tóth-féle kocsmában az összesereglett ismerősöknek még előadást is tartott az amerikai pályafutásáról, a birkózó évekről. Azt mesélik, egy hatalmas vasszöveget is meghajlított, hadd lássák az erejét, de az évekig őrzött becses családi ereklyének időközben nyoma veszett.

### **Pihenő Oroszlán**

Egy Los Angelesben szignált korabeli fénykép szerint 1954-ben már megérdemelt nyugdíjas éveit éli feleségével. Ida nővérével és a többi rokonával haláláig tartja a

kapcsolatot. Rendszeresen levelezett és fényképeket küldött a családjáról. Mintha érezte volna, hogy közeleg a vég, utolsó levelében arra kéri nővérét, hogy kérjen tartózkodási engedélyt a román hatóságoktól, mert haza szeretne látogatni Erdélybe. Nemsokára váratlanul meghal. Az amerikai hatóságok által közétett adatok szerint 1958. december 11-én adta vissza lelkét teremtőjének, Los Angelesben, Kalifornia államban.

Érdekesen alakult testvéreinek sorsa is: Gergely Püspökladányba kerül, Béla orosz fogságba, ott alapít családot, soha nem tér haza, Mihály nem nősül meg, Ida férjhez megy.

A székelyföldi birkózósport kezdete az 1900-as évek elejére tehető, sok ismeretlen fejezete vár még feltárássra, tisztázásra. Ezek közé tartozik Istok (James) Imre története is. Hogy kitől és hol tanulta meg a küzdősportot, azt még nem tudjuk, de annyi bizonyos, hogy mesterien csinálta, hiszen Imre, avagy James a húszas években Amerika nagyvárosainak elismert és ünnepest sztárja volt, fénykorában „Magyar Oroszlánnak” becézte az amerikai nagyközönség. Ezt korabeli fotók és újságcikkek is bizonyítják, s azt is, hogy Istok Imre nem adta olcsón a bőrét, magában hordozta a székely virtust, azt a belső erőforrást, amely a későbbiekben segített a felemelkedésben. Azt sem tudjuk, hogy ki ragasztotta rá a „Magyar Oroszlán” nevet, de azt igen, hogy úgy tudott harcolni, küzdeni, mint egy oroszlán. És ez elég volt ahhoz, hogy a küzdősport reflektorfényébe kerüljön. Büszke volt magyarságára, a korabeli nagyméretű, angol nyelvű színes reklámlakátokon található „Magyar Bajnok” és „Magyar Oroszlán” megtisztelő címeket ki kellett érdemelni. És ezekre ő jócskán rászolgált.

A magyar birkózás történetét öregbítette Amerika földjén, s itt az ideje, hogy itthon is jegyezzék Istok Imre nevét a Magyar Birkózó Szövetség nagykönyvében.